

Чекаловська Г.З.

здобувач кафедри економічної теорії
Тернопільського національного економічного університету

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Вища освіта займає центральне місце у сучасній економіці, заснованій на знаннях. Можна без перебільшення сказати, що в ХХІ ст. освіта перетворилася на одну із найбільш важливих галузей людської діяльності, від успіхів якої залежить авторитет і могутність будь-якої країни.

Освітні послуги відносяться до особливих послуг. Це пов'язано з тим, що освіта багатofункціональна і окрім передачі знань має виховну, культурну, моральну, соціальну, політичну та інші складові.

Освітнім послугам властиві такі ознаки: нематеріальність, невіддільність, мінливість, недовговічність [1, с. 116]; якість, диференційованість якості послуги; невичерпність [2, с. 67, 68].

Для глибокого дослідження освітніх послуг проводять їх класифікацію. Так В.П. Штуль пропонує класифікувати освітні послуги за такими критеріями:

- за суб'єктами надання (форма власності; рейтинг; джерело фінансування; підпорядкування; освітні, наукові рівні; назва, статус; органи акредитації; форма навчання; рівень забезпеченості; місце надання послуги: інтеграція з навчальними закладами; ступінь інтеграції з іноземними ВНЗ; місце розташування ВНЗ; акредитаційний рівень);

- за суб'єктами споживання (мета і мотиви освіти; вид суб'єкта; географічно-демографічні ознаки; характеристика сім'ї; поведінка на ринку) [3, с. 34].

О. Воронько освітні послуги пропонує поділити на послуги теоретичного і практичного характеру. Послуги теоретичного характеру покликані ознайомлювати студентів із базовими науково-теоретичними положеннями та прикладними аспектами теоретичних питань. Послуги ж практичного характеру дають можливість студентам закріпити, розширити, поглибити та деталізувати набуті теоретичні аспекти, одержати практичні навички прийняття й обґрунтування управлінських рішень [4, с. 87].

В. Д. Маркова класифікує послуги, виходячи з критерію їх відчутності або ступеня матеріальності. В даній класифікації робиться акцент - "на кого (на що) спрямовані послуги і чи є вони відчутними" [1, с. 24—25]. Освіта є нематеріальною послугою за відчуттям і являє собою вид послуги, що спрямована на свідомість людини.

Внаслідок відсутності у вітчизняних літературних джерелах загальноновизнаної класифікації освітніх послуг, виділимо їх основні класифікаційні ознаки, скориставшись Законом України «Про освіту» [5].

- за структурою освіта поділяється на: дошкільну, загальну середню, позашкільну, професійно-технічну, вищу, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту.

- за освітнім рівнем освіта є початковою, загальною, базовою, загальною

середньою, повною загальною середньою, професійно-технічною, базовою вищою, повною вищою.

- за освітньо-кваліфікаційним рівнем виділяють кваліфікованого робітника, молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра.

- за рівнем наукового ступеня виділяють кандидата наук, доктора наук.

- за вченим званням виділяють старшого наукового співробітника, доцента, професора.

- за тривалістю надання послуги (навчання) освіта є довгостроковою, середньостроковою, короткостроковою.

- за формами надання основних освітніх послуг освіта поділяється на денну, вечірню, заочну, дистанційну, екстернатну.

- за освітніми програмами додаткової професійної освіти виділяють підвищення кваліфікації, стажування, професійну перепідготовку, перепідготовку.

- за організаційно-правовими формами заклади освіти можуть бути державними, муніципальними, недержавними: приватними, установами громадських і релігійних організацій (об'єднань).

- за способами оплати послуг виділяють платні, частково платні, безкоштовні освітні послуги.

Розглянувши існуючі класифікації освітніх послуг, ми погоджуємось із підходом до класифікації освітніх послуг відповідно до напрямів підготовки та за способом виявлення певних тенденцій у розвитку освітньої сфери на основі різних форм власності.

Література:

1. Маркова В.Д. Маркетинг услуг / В.Д.Маркова.- М.: Финансы и статистика, 1996.- 128 с.
2. Резнікова В. Послуга як юридична категорія договірного права / В. Резнікова // Юридична Україна. - 2007.- № 12.- С.65-74.
3. Штуль В.П. Розвиток матеріально-технічної бази ВНЗ за концепцією маркетингу: дис.. кандидата екон. наук: 08.06.01 / Штуль Валентин Петрович.- Л., 2005.- 231 с.
4. Воронько О. Маркетинг на ринку освітніх послуг: поняття та сутність освітньої послуги / О.Воронько // Вища школа.- 2006.- № 5-6.- С. 84 -88,
5. Закон України «Про освіту» зі змінами та доповненнями від 23.05.1991, № 1060-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.